

*Недоєвропа – це не тільки ми без вас,
Ви без нас – це також недоєвропа.*

Ю. Андрухович

*Усім суцям та майбутнім комісарам
ЕС із проблем євроінтеграції.*

С. Семенюк

Це не посвята, а лише факт дарування з тим, щоб ця праця стала настільною книгою для усіх чиновників ЄС, які так чи інакше у своїй роботі стикаються з проблемами України.

Книга створювалася в момент, коли європейська бюрократія постійно стримувала вступ України до співтовариства й навіть ставила під сумнів її належність до Європи, коли деякі пихаті випускники Сорбонни чи Оксфорда без жодної іронії говорили про гідний внесок мусульманської Албанії чи, скажімо, Боснії в розвиток європейської цивілізації та про їх право на вступ до ЄС, водночас відмовляючи в цьому праві Україні-Русі з її більш ніж тисячолітньою традицією християнства.

Хто-хто, але не брюссельські бюрократи мали би визначати, чи належить Україна до Європи та її право на вступ до ЄС. Приміром, Беніті Ферреро-Вальднер на посаді, яка вимагає високого рівня інтелекту та історичних знань, варто було би знати, що коли Анна Ярославна вже була королевою Франції, в Європі ще навіть близько не було не лише Бельгії, а й багатьох інших держав, представники яких нині щойно відкривають для себе такі «географічні новини» як Україна та Київ. Адже вже тоді представники і представниці нашого народу правили не тільки у Франції, Німеччині, Данії, Швеції, Норвегії, Іспанії, Італії, Англії, Шотландії, Австрії, Польщі, Угорщині, Чехії та Болгарії, а й навіть у Візантії та Туреччині, чим не можуть похизуватися жодна французька, німецька чи англо-саксонська династії. І це були не дикі варвари, а переважно ті люди, які несли в Європу цивілізацію зі Сходу, де, власне, тоді й був її культурний центр (варто лише пригадати той факт, якими круглими очима дивилися французи на Анну Ярославну, котра привезла до Парижа такі «чудеса», як ванну та виделку).

Ще більше мали би вразити західного читача розділи, присвячені діячам науки, культури і мистецтва українського походження, і він нарешті має зрозуміти, що Україна не тільки була постійно присутня в Європі, а й руками та розумом своїх талановитих родаків творила цю унікальну цивілізацію, незважаючи навіть на те, що основна увага переважної більшості нашого етносу була зосереджена на боротьбі з

азійськими кочовими ордами, які постійно прагнули перетворити цей унікальний для усього людства континент на свій засмерджений караван-сарай.

Ще й сьогодні можна з легкою іронією натякати на економічну відсталість та невідповідність України нормам західної демократії, лукаво оминаючи при цьому питання, скількох жертв вартувала українському народові ця аж занадто «почесна» місія санітарного кордону Європи від азійського варварства, коли десятки разів треба було починати відбудову своєї країни майже з нуля, в той час як Захід тішився святим спокоєм і майже все будував раз і назавжди. Адже європейські війни порівняно з азійськими були лише дитячою забавкою: у Франції битву на Каталаунських полях не можуть забути вже протягом більш як півтора тисячі років, в той час як в Україні подібні битви мали місце мало не кожного століття.

З огляду на подвійні стандарти у ставленні до України мимоволі виникає думка, що Європі просто вигідно постійно тримати її за своїм порогом з метою, щоб вона, мов «солом'яний бичок», відволікала на себе весь негативний, насамперед військовий, потенціал Сходу, залишаючи й надалі Європу у стані святого спокою. Коли союзні війська у 1945 р. звільняли в'язнів німецьких концтаборів, лише останньому циніку могло прийти в голову вимагати залишити їх за колючим дротом, доки їх здоров'я і травмована психіка не повернуться до норм цивілізованого світу. Те, що не дозволила собі демократична Європа в роки найбільш кривавої за всю історію людства Другої світової війни, євросчиновники з цинічною усмішкою практикують сьогодні щодо України, вигадуючи все нові й нові умови вступу (більш правильно – не вступу) до ЄС.

Поза всяким сумнівом – це підла, короткозора й недолуга політика. Захід уже програє від того, що впустив до своїх країн цілу армію представників іншого, мусульманського світу й водночас зачинив двері перед українцями, які були здатні не лише безболісно інтегруватися в європейське співтовариство, а й самі є не тільки носіями, а й творцями цієї західної цивілізації.

Крім того, явне небажання брати на себе відповідальність за долю України, політика «умиротворення» імперського монстра шляхом постійного підкидання йому тієї чи іншої жертви (колись Чехословаччина, Польща, а тепер Україна) в кінцевому результаті не принесе добра й бажаного миру Європі, а є лише брутальною зрадою ідеалів демократії та людяності, що значно підсилить (і вже підсилює) шовіністичні сили і в черговий раз кине її у вир світової війни.

Україна й справді показала чудеса витривалості та героїзму, вистоявши протягом півтора тисячоліть під час нападів гунів, аварів, торків, печенігів, половців, хозар, татар, монголів, османів і, нарешті, німців та росіян.

Однак Заходу завжди варто пам'ятати, що в кожній нації є сили добра і зла, а тому бувають моменти історичної втоми, коли зло ззовні і всередині здатне об'єднатися, підсилити одне одного і тоді для Європи настають часи історичного провалля, коли кордони Білої імперії досягають Вісли, а Червону імперію ледь вдалося зупинити вже біля берегів самої Ельби.

Наразі лише сліпий не бачить, що «чемберлени» та різноманітні «миротворці» знову налаштовані заколисати імперію зла, для якої атомна зброя досить скоро

може стати вчорашнім днем, і Брюссель із Вашингтоном цілком здатні проспати момент, коли у неї з'явиться зброя масового ураження на зовсім нових фізичних чи біологічних принципах і Російську імперію тоді вже не стримає навіть Атлантичний океан.

Серйозним політикам ця книга допоможе зрозуміти той факт, що майже все, що відбувалося на теренах Центральної та Східної Європи, було тісно пов'язано із процесами, що відбувалися і відбуваються всередині українського етносу, і від того, як будуть розвиватися ці процеси в наш час, залежить доля не лише України, а й цілої Європи, її цивілізації та демократії.

Разом з тим ця праця орієнтована не тільки і навіть не стільки на західного читача, а й, в силу багатьох історичних обставин, насамперед українського.

Наша доля склалася так, що становлення української історичної науки відбулося в момент втрати власної державності і вона мимоволі стала складовою частиною більш досвідченої російської, польської, угорської, чеської, а, тим більше, німецької й австрійської історіографії з усіма негативними наслідками, що випливають з цього факту. Не уник цієї тенденції навіть найвидатніший український історик М. Грушевський, який хоча й довів відмінність українського народу від російського, але виводив їх з одного слов'янського етнічного архетипу і вважав «братніми». В той час як Фінляндія, Польща і прибалтійські країни робили рішучі кроки по відновленню своєї державності і незалежності, він не виключав можливості співіснування з росіянами в одній державі на засадах лише культурної автономії, а, крім того, всю свою увагу зосередив переважно на історії наддніпрянських земель.

Насправді Давня Русь, на просторах якої проживав і проживає по сьогодні наш етнос, являла собою територію у кілька разів більшу, ніж сучасна Україна. М. Грушевський назвав свою найбільш фундаментальну працю «Історією України-Руси», але, якщо не брати до уваги рідну йому Холмщину, Лемківщину, Надсяння, Підляшшя, Марморощину, не говорячи вже про всі інші українські етнічні землі, а тим більше Дунайську, Угорську, Поморську й Полабську Русь, через нав'язані чужинцями стереотипи він не звернув жодної уваги, й не дивно, що ці території опинилися поза увагою й усіх інших українських істориків.

Радянська історіографія також свідомо стримувала та обмежувала цю зацікавленість заходом, оскільки російські шовіністи добре розуміли, яку величезну небезпеку для них становить Велика Україна, тобто найбільш повна історія українського народу на всіх його історико-етнічних землях, коли цілком очевидно і зрозуміло стає вся діалектика розвитку українського етносу від часів його перебування ще в індоєвропейському архетипі до наших днів.

Схоже на те, що М. Грушевський врешті-решт і сам усвідомив, що написав лише частину справжньої історії України-Русі, і розуміючи, що в основі цієї похибки лежить проблема етнічної приналежності білих хорватів, щоб виправдати це своє недбальство, не знайшов нічого кращого, як висловити сумніви стосовно їх належності до переліку давньоруських племен.

Хоча археологія, антропологія, історична лінгвістика, а, тим більше, генетика були тоді ще в зародковому стані, абсурдність цього твердження була настільки оче-

видною, що це привело частину західноукраїнської інтелігенції, особливо тих, хто вже почав займатися проблемою історії українського етносу на заході (С. Томашівський, В. Гнатюк), до конфлікту з М. Грушевським як головою НТШ і він у 1914 р. був змушений залишити Львів і виїхати до царської Росії, а пізніше віддав перевагу радянській Україні, а не західній цивілізації, де мав усі можливості залишитися й без жодного тиску та примусу творити свою історію далі.

На жаль, цей конфлікт не вийшов тоді за рамки протистояння особистостей і не переріс у серйозну наукову дискусію.

Ось чому ми й тепер починаємо свою політичну історію з IX ст., хоча є всі підстави розпочинати її якщо не з карпатських оросів князя Книва, з якими боровся Рим, то, принаймні, з Отка (Одоакра), про якого як про короля рутенів вже давно існує напис в одній з монастирських печер біля Зальцбурга.

Однією з основних причин такого нехтування усім, що було до IX ст., є те, що не лише в шкільних підручниках, а й навіть в академічних виданнях як альфа й омега не був висвітлений процес зміни етнічних назв в ході історичної еволюції нашого народу. Тому вже не тільки в Європі, а й у усвідомленні багатьох українців на сході нині панує переконання, що поняття «руський» стосується не України й українського народу, а виключно росіян.

Більше того, ніхто не наголошує на тому, що назва Русь і русини остаточно закріпилася за нами лише у XI ст., а до того вона застосовувалася досить рідко й існувала інша, про яку, однак, промовчав навіть М. Грушевський. Крім того, однією з головних причин спотворення справжньої історії нашого етносу було повне замовчування або й свідоме перекручування змісту історичних джерел, зневага навіть до свідчень Нестора про походження Русі з Дунаю, «там де нині є земля Угорська і Болгарська», що «Словенський язик (так тоді називали етнос) і Руський – одно єсть» і що ми «Оттоле прозваша се Русію, а первое биша Словени».

Так само як французи спочатку називалися галлами, а німці германцями або алеманами, так і ми пройшли досить тривалий шлях своєї етнічної еволюції як рід – плем'я – союз племен – народність – народ – нація, яку тепер можна висловити більш спрощеною формулою: словени – русини – українці. Крім того, наші предки цілком могли виступати (і виступали) не тільки під загальною етнічною назвою, яких було кілька (словени, венди, русини, рути, рутени), а й назвою союзів племен чи навіть окремого племені, повний перелік яких ми не знаємо ще й по сьогодні (у кожного з наших сусідів була своя власна його назва, усе це накладалося одне на одне і створювало такі ребуси, в яких можна розібратися володіючи не тільки окремою проблемою, як це прийнято в сучасній історіографії, а максимально можливим обсягом інформації, тобто до істини завжди ближчий той, хто володіє не лише аналізом, а й синтезом, здатний складати усі інформаційні пазли до купи й писати узагальнюючі, синтетичні твори). Ніхто не бере до уваги також той факт, що наша друга етнічна назва, особливо в її латинському варіанті, протягом багатьох століть також поступово еволюціонувала як Rhugenorum – Ruthenorum – Rutenorum, і хоча княгиню Ольгу навіть у X ст. все ще називали княгинею ругів, цей найперший

її варіант незрозуміло на якій підставі в українській історіографії опинився поза межами наукового обігу.

Ось так і сталося, що про словенський період своєї історії, а він тривав аж до XI ст., ми, незважаючи на пряму вказівку Нестора, забули, руський у нас нахабно викрали росіяни, хоча саме під таким ім'ям нас переважно й знали у часи середньовіччя в Європі, а українцями ми самі чомусь вважаємо лише тих, хто від XIX ст. проживає на теренах сучасної України.

В результаті історія нашого етносу є спрощеною більш ніж наполовину, з неї викинуто все те, що стосується Центральної і Західної Європи, а раз так, то повної своєї історії ми сьогодні не знаємо і тому зрозуміти справжнє місце українства в сім'ї не тільки індоевропейських, а й слов'янських народів фактично неможливо.

Найбільш вражаючим і небезпечним фактором є те, що з нашої історії повністю випав її найперший, Словенський період, – саме той етап, коли формувався генотип українства, його характер і менталітет, закладалися основи всього того, що визначає його алгоритм розвитку як у наші дні, так і в далекому майбутньому. Як неможливо побудувати графік без вихідних координат, так само неможливо зрозуміти природу та закономірності розвитку етносу без ретельного вивчення його перших кроків. Ми ж починаємо нашу історію з Київської Русі, тобто лише з IX ст., в той час як лінгвісти вже давно визначили, що слов'янський архетип, а в ньому й предки сучасних українців (праукраїнці), існував уже із VII ст. до н. е., тобто, ще за 1500 років до виходу на історичну арену Києва.

Ось чому ми не можемо зрозуміти багатьох проблем та загадкових обставин формування української нації, дивної різниці менталітетів, яка існує між сходом і заходом країни, духовної орієнтації одних на Рим, а інших на Москву, вражаючого уяву космополітизму її панівної еліти, але, разом з тим, і неймовірного потягу цього народу до свободи, знань, краси, пісні, наявність надзвичайно багатого фольклору, вроджене прагнення до демократії та справедливості.

Так сталося, що лише окремі фахівці сьогодні знають, що коли йдеться про словенів чи то білих хорватів, то мова йде саме про наших предків, що, крім Київської Русі, існувала також Дунайська, Краківська, Угорська, Моравська, Сілезька і навіть Полабська та Поморська Русь. Це не вигадка, бо якщо слов'янські племена дійшли до Швейцарії і лінії Нюрнберг – Гамбург, то й давньоруські племена, які становили серцевину, генетичну основу слов'янського світу, відповідно були розміщені значно далше на захід, ніж ми це уявляємо собі сьогодні (М. Орбіні твердить, що вони дійшли аж до Фландрії). Навіть з точки зору історичної демографії зрозуміло, що без русинів малочисельні племена чехів і сербів, особливо після переселення у 636 р. більшої їх частини на Балкани, в жодному разі не були би в стані протягом наступних 300 років втримати на цій лінії протяжністю у кілька тисяч кілометрів чисельні й надзвичайно войовничі племена франків і саксів. Ми ніколи не матимемо повної уяви про визначних діячів українського походження, про справжній внесок українства в розвиток світової цивілізації, якщо раз і назавжди не визначимо меж максимального розселення давньоруських племен на території Європи.